

Mérleg utcai mérlegek

– Az SZDSZ-t egyre gyakrabban kritizálják szimpatizánsai, javasolva, hagyja el a koalíciót. Ezzel kapcsolatban ön szeptember 14-én a Magyar Hírlapban azt mondta: „Hasznosnak tartom a baráti kritikát, de a kérdés két éve, és a jövőben is az, lehet-e ellenzékben hatékonyabban képviselni a nézeteinket, mint most”. Mi az, amit inkább tudnak koalíción belül képviselni, mint azon kívül? Például az úgynevezett Tocsik-ügyben milyen haszon származott abból, hogy az SZDSZ kormánypárt, s mi alakult volna még ennél is szerencselenebbül, ha nem az?

– Ebből az ügyből természetesen semmi előny nem származik, sőt az SZDSZ kárát látja, hiszen a kormányzással járó általános felelősség révén kötődünk az ügyhöz. De én az említett kijelentést a kormányzati munka egészére értettem. Az elmúlt két év mérlege azt mutatta, hogy ebben a pozícióban inkább tudjuk az országot a helyesnek tartott irányba fordítani, mint ha ellenzékben lettünk volna. Bizonyos mértékig ez még a Tocsik-ügyre is érvényes lehet, hiszen talán annak is volt szerepe a miniszterelnök Suchman Tamást leváltó döntésében, hogy az SZDSZ határozottan követelte a politikai felelősséget viselő miniszter föltetését.

– Mit tett volna az SZDSZ, ha a miniszterelnök másként dönt?

– Azt mondta volna, hogy az ügy teljes kivizsgálását követeli, mert egy demokráciában ismeretlen a kollektív felelősség gyakorlata, és elképzelhetetlen, hogy a privatizációért felelős tárca nélküli miniszter kibújjon az alól a felelősség alól, és ne viselje a vele járó következményeket.

– Netán önök megfenyegették a miniszterelnököt, hogy ha nem menesztí Suchmant, akkor kilépnék a koalícióból? A hírek szerint ugyanis az SZDSZ ügyvivő testülete olyan határozatot hozott, hogy ez ügyben összehívja országos tanácsát...

– Ez ügyben sok a pletyka, holott a valóság is elég izgalmat kínál. Persze, az országos tanács hamarosan összeül – menetrendszerűen. Fenyegetni viszont nem fenyegettünk, nem is beszélünk a pénteki kormányülésen kívül a miniszterelnökkel.

– És abból mi igaz, hogy az ügy kipattanásában, nyilvánosságra hozatalában szerepe volt az SZDSZ-nek is? Például az ÁPV Rt. felügyelőbizottságának szabad-demokrata tagja révén...

– Ha erre azt válaszolom: nem igaz, nem bizonyos, hogy elhiszik. De azt sem mondhatom, hogy hallgattunk volna, ha mindez a tudomásunkra jut, a cinkösséget ugyanis nem vállaltuk volna. Azonban azt is elfogadhatatlannak tartottam volna, ha az SZDSZ úgy „borít”, hogy a borításhoz nem adja a nevét, vagyis másokkal hajtja azt végre. Hiszen nem tudjuk elkerülni, hogy a sárból ránk is tapadjon valamennyi. Márpedig ez nem állhat érdekekben. Ráadásul miért állna az SZDSZ érdekében, hogy egy ellenzéki pártot hozzon fel, emeljen erkölcsbőröként maga fölé?

Pető Ivánnal beszélget Rádai Eszter

A szabaddemokraták – az elmúlt két évben nem először – nehéz helyzetbe kerültek. A privatizációs szervezet botránya körüli felelősségből, mint kormánypártnak, kijutott nekik is. Az ügy tanulságairól, a lehetséges következményekről, kritikákról és morális dilemmákról beszélt az SZDSZ elnöke munkatársunknak.

– Ha már a sarat említette: ön szerint mennyi tapad most az SZDSZ-hez? Más szóval, mennyire tudhatja azt a nem politikáló polgár, kit milyen felelősség terhel?

– Ezt nem tudom felmérni. De az SZDSZ neve semmilyen összefüggésben nem merült fel ebben az ügyben – az általános kormányzati felelősségen túl. Ugyanakkor abból komoly kárunk származik, hogy egy olyan kormányban vagyunk részesek, amelynek holdudvarában ilyesmi megtörténhet. És ez nagyon súlyos dilemmához vezet – ha tetszik –, személyesen számomra is. Mert ha itt felmerülhet annak a gyanúja, hogy valakik politikai kapcsolatok révén hasznot húzhattak ebből az ügyletből, ahogyan a feltételezések szólnak, akkor nyilvánvalóan azok a legrosszabb, legpesszimistább forgatókönyvek válhatnak valóra, amelyek a koalíció kötésekor is megfogalmazódtak.

– Például?

– A legrosszabb feltételezések még ennél is messzebb mentek, odáig, hogy visszajön a régi

talán. Most az SZDSZ tagjai és barátai velem együtt arra a kérdésre keresik a választ: szabad-e nekünk ezek után ebben az egészben részt venni, ha ebben a koalícióban azzal jár a kormányzás, hogy közben képtelenek vagyunk a privatizációt ellenőrizni.

– És mi lehet erre a válasz? Az SZDSZ vezetői mit gondolnak erről?

– Ez e pillanatban az én magánmeditációm, de tudom, hogy nem csupán az én fejemben fordulnak meg ezek a gondolatok. Egyébként, amikor politikussá váltam, azt mondtam magamnak, akkor érkezem majd fordulóponthoz, ha nem tudom kezelni azokat az ügyeket, amelyekkel azonosulnom kell. Természetesen eddig sem tudtam minden ügygel egyformán egyetérteni, de vállalhatónak tartottam, és elfogadhatónak, hogy nem mindenben érvényesülhet az én akaratom vagy elképzelésem. De ha politikusként egyszer azzal kell közösséget vállalnom (és ezt nemcsak a magam, hanem az egész SZDSZ nevében is mondhatom talán), ami teljességgel elfogadhatatlan a számomra, illetve, ha ezeknek az ügyeknek a mennyisége egy bizonyos kritikus határon túllép, akkor... Persze ezek kérdések, hiszen semmi biztosat nem tudhatunk még az ügy részleteiről. Csak azt, hogy létezik, és azt, hogy nem tudtuk megakadályozni, és ez mélyebb és általánosabb gondja a koalíciónak, mint az előző viták. Hiszen nem oldható meg oly módon, hogy X vagy Y lesz-e miniszter, ez vagy az a szervezet létrejön-e. Itt nem egy konkrét lépés megtételén múlik az együttműködés. Most alapkérdésekről van szó.

– És hogyan vélekedik Kuncze Gábor felelősségéről? A sajtóban is, ellenzéki körökben is megfogalmazták, hogy az önkormányzatokat felügyelő SZDSZ-es belügyminiszternek is fel kellene ajánlania a lemondását.

– Azt eddig még senki sem mondta, hogy neki köze lenne az ügyhöz. Legfeljebb azzal támadják, hogy nem állt ki elég keményen és hatékonyan az önkormányzatok mellett. De félreérti a belügyminiszter szerepét, aki úgy hiszi, hogy ő az önkormányzatok legfőbb érdekképviselője. Kuncze Gábor (aki elég messzire elmegy az önkormányzatok méltányolandó igényeinek támogatásában) arra azért nem vállalkozhat,

”
Az SZDSZ
koalíciós létét
nem köthetjük
Suchman Tamás
személyéhez.
”

rendszer. Ez persze nincs így, de ennek realitása sem volt. De az ezután következő legpesszimistább jóslat úgy szól, hogy amikor az SZDSZ az MSZP-vel együtt alakít kormányt, akkor egyúttal olyan összefonódásokkal is koalícióra lép, amelyek őt magát is be fogják hálózni, amelyeket nem fog tudni kezelni, illetve ellensúlyozni. És most az a kérdés merül fel sokakban – bevalom, bennem is –, hogy elkerülhető-e ez egyáltalán.

hogy egy meglehetősen bonyolult számításra épülő követelést (amely végösszegét tekintve ráadásul nagyon is vitatható) feltétel nélkül támogasson. Amikor egyébként ő ezt az ügyet korábban a kormányülésen felvetette, Suchman Tamástól ugyanazt a választ kapta, amelyet hónapokkal ezelőtt a mi frakciónk is: sorozatban kötik a szerződéseket az önkormányzatokkal, és ebben a menetben az ügy rendeződni fog. Ha egy miniszter ezt a választ kapja illetékes minisztertársától, ráadásul maga is tud már több száz megegyezésről, akkor nincs abban a helyzetben, hogy rendkívüli intézkedéseket követeljen. Azzal is tisztában kellett lennie, hogy ha az ÁPV Rt. azt a sok tízmilliárdot is meghaladó összeget feltétel nélkül kifizetné, melyet az önkormányzatok kimutatnak, akkor vagy többszörösére kellene emelni Magyarországon az adókat, vagy „bezárhatnánk a boltot”. A belügyminiszter tehát nem lehet csak az önkormányzati ügy szószólója a kormányban.

– Amikor a miniszterelnök először felvette Suchman Tamás privatizációs tárca nélküli miniszterre való kinevezését, az SZDSZ komoly ellenállást tanúsított, s azután sem mulasztotta el, hogy hangoztassa a poszt fölöslegességével kapcsolatos véleményét. Ezek után legalábbis különös volt, hogy amikor Suchman Tamás korábbi funkciója mellé megkapta az

ipari és kereskedelmi tárca is – ahogyan ezt Eörsi István néhány hete ugyanitt mondta –, „az SZDSZ bólintott egy nagyot, pedig ez az ember sokkal nagyobb hatalmat kap, a kinevezésével szinte egy gazdasági csúcsmisztérium is létrejön”. Nem gondolja, hogy talán érdemes lett volna kitaratniuk az ellenkezés mellett?

– Suchman tevékenységét most nem kívánom értékelni, csak általában mondom, hogy az ilyen ügyekben két eset lehetséges: vagy igazolódik az előzetes feltevések, vagy nem. Ezúttal igazolódtak, ezért Eörsi most talán elégedett...

■ – Nem hiszem...

– ...abban az értelemben, hogy ő ezt a jogos kérdést fölvetette, és nyilván én is hivatkozhatnék most arra: lám, megmondtuk annak idején. Hiszen mindig az volt a véleményünk, hogy nincsen szükség erre a posztra, nélküle világosabb ugyanis az igazgatóság elnökének és a vezérigazgatójának a konkrét ügyletekért való felelőssége, mert nincs olyan miniszter, aki gyakorlatilag is részt vesz az ÁPV Rt. irányításában. És – nem mintha szentírás lenne, de mégis egy kívülálló véleményről van szó – ezzel kapcsolatban egy IMF-delegációnak körülbelül egy éve az volt az észrevétele, hogy a vezérigazgató, a részvénytársaság elnöke és a tárca nélküli miniszter háromszögében hihetetlenül nehéz lehet megállapítani, ki miért felelős. De mindegyik most mégsem hivatkozha-

tom, mert ha egyszer már tudomásul vettük Suchman kinevezését – s attól kezdve ugyanolyan miniszternek tekintettük őt, mint a többi, és nem éreztük fontosnak, hogy folyton saját korábbi állításunk igazát bizonygassuk, és nem foglalkoztunk a nyilvánosság előtt semmilyen módon a személye és tevékenysége bírálatával –, akkor az ellen sem emelhetünk kifogást, hogy a miniszterelnök őt pártja és a maga nevében egy másik posztra jelölte. Ezzel azonban nem akarom azt mondani, hogy Eörsi kérdése, az ő megközelítése rossz volna. Nem volt az, és jogos volt a kritikája is, csak éppen a koalíción belüli logika nem engedte meg számunkra, hogy újra és újra kakaskodjunk egy személyi kérdésben. Hiszen az SZDSZ koalíciós létét nem köthetjük Suchman Tamás személyéhez, még akkor sem, ha fenntartásaink voltak ipari miniszteri kinevezését illetően. Persze ma erről némileg feszegetve beszélek, ezt sem akarom titkolni, hiszen egy leváltott miniszterről van szó. „Utánalóni” még akkor sem szeretnék, ha ő most átkokat szór az SZDSZ-re.

– Eörsi István az említett interjúban azt is mondta, hogy „az SZDSZ-t arcának elvesztése fenyegeti a koalícióban, mert aki arra kényszerül, hogy fontos dolgokban jobb meggyőződése ellenére újra és újra engedjen, annak erkölcsi tartása felőrlik. Ez történik már jó ideje az SZDSZ-szel.” Mit gondol erről?

– Ennek a megfogalmazását, mint a hivatásos politizálás alapvető morális dilemmáját, jogosnak, indokoltnak tartom. De azt állítom, egy párt számára nem mindenekelőtt való érték és cél, hogy olyan módon őrizze egyéni arcát, mint egy magánember. Természetesen az SZDSZ, vagy személy szerint az én lelki higiéniám szempontjából sokkal egyszerűbb lenne ellenzékbe vonulni és ott hirdetni morális tetteinket és mindig kimondani a nagy igazságokat, csak akkor azzal kellene számolnunk, hogy ugyan kitűnő „láz-mérő” lennénk, de arra alig maradna esélyünk, hogy ebben az országban bárkivel valaha is koalícióra lépjünk. És akkor a parlament legkisebb pártjaként, ha egyáltalán bejutunk, politikai publicisztikával foglalkozhatnánk. Mindenkinek képebe vágnánk butaságát, gyarlóságát, nem törődne azzal, hogy a gyakorlatot tudjuk-e formálni, de jól éreznék magunkat a bőrünkben. Ez reális lehetőség, vannak ilyen pártok a világon, alakulhat úgy, hogy nem marad más út számunkra sem. Abban tehát nem vitatkozom Eörsivel, hogy fontos ügyekben nem mindig mondjuk ki azt, ami a szívünket nyomja. De ha például az SZDSZ ebben a parlamentben egymaga képviseli, hogy a múlt tényei legyenek valóban föltárhatóak, hogy a múlt ügyeit úgy zárjuk le, hogy ne csak a III/III-as, hanem a III/I-es, a III/II-es és a III/IV-es iratok is kerüljenek az úgynevezett úgnyöktörvény hatálya alá, de ezt a parlamenti arányok miatt nincs ereje keresztülvinni, akkor mondjuk azt, hogy elég? Mondjuk azt, hogy nincs tovább, az SZDSZ kivonul a koalícióból, és helyette inkább az egyedülállót választja? Én úgy gondolom, Eörsivel ellentétben, hogy az SZDSZ eddig nem ment bele olyan kompromisszumokba, amelyekkel önmagát adta volna fel. És a politikában mindig az az alapkérdés, hogy mekkora haszna van annak, ha fenntartjuk azt, amiben vagyunk, és mekkora a veszteség, ha megszüntetjük.

– De hiszen Eörsi is erről beszél: „Egyre kevésbé reménykedhetünk abban, hogy programunknak több pontját realizálhatjuk, mint amennyit feladunk.” És azt is mondja: „Még az elszigetelődés is kisebb baj, mint ha felőrlik, felforrzolódunk.”

Mérleg utcai mérlegelések

– Természetesen ezt örökké mérlegelnünk kell, de azokat az ügyeket, amelyeket ő fölvet, én nem érzem vízválasztónak. Most persze a Tocsik-botrány után már más a helyzet, most nyilván újra föl lehet, és föl is kell tenni ezt a kérdést. De ha az SZDSZ egy – még az '56-osok között is – vita tárgyát képező ügyből, egy talán méltatlan kitüntetés ügyéből kardinális kérdést csinálna, mint **Eörsi** javasolja, akkor nevetségessé tenné önmagát. Egy párt ugyanis nem állíthat politikája középpontjába olyan múltba nyúló ügyeket, hogy ki volt és ki nem volt spicli, még ha ez a magánemberek számára hihetetlenül fontos is. Ha az SZDSZ beleesne abba a hibába, amibe korábban az MDF esett, hogy olyan kérdésekre fordít aránytalanul nagy figyelmet, amelyek totálisan idegenek a magyar társadalomtól, akkor valóban csak az alkalmatlanságát bizonyítaná és eljátszaná az összes lehetőségét. És ez még akkor is így van, ha a politizáló magánember, a morális lény számára (számomra is) mindezek nagyon fontos dolgok. Ezért fogadom **Eörsi** kritikáját mindig baráti intelemként, és ha a fejem az ő figyelmeztető táblájába koppan, akkor tudom, hogy megint mélyebben kell azon elgondolkodnom, helyes-e, amit csinálunk. De automatikusan mégsem érthetek egyet azzal, miszerint a koalíciónak alapkérdése, hogy Kuncze Gábornak sikerült-e az elmúlt két év alatt a rendőrséget teljesen átgyúrnia, és elérnie, hogy a rendőrök vérévé váljon, mondjuk, a kisebbségi jogok tisztelete. Nem, a koalíció értelme és célja ennél komplexebb. Az, hogy Magyarországon egy modern, polgári társadalom kialakulásának feltételei javuljanak.

– A koalícióban maradás fontos érvének számít önöknél az is, hogy ellenzékben a szabaddemokraták légyeres térbe kerüljenek. Miért lenne az az önök számára olyan nagy katasztrófa?

– Katasztrófa persze nem lenne, de akkor az SZDSZ – amely ellenzékben is ugyanazt képviselné, mint a kormányban – e pillanatban partner, szövetséges nélkül maradna. Egy feltételezett szakítás után, a mostani vezetés alatt elvész egy későbbi MSZP–SZDSZ koalíció esélye is, és ha az ellenzéki pártok legfőbb mondanivalója továbbra is az, hogy „az SZDSZ-szel nem, nem, soha”, akkor a választóban felmerül, hogy ránk talán nem érdemes szavaznia, hiszen – partner híján – esélyünk sincs a kormányzásra. Akkor előáll a nagy igazságokat kimondó kispártiság helyzete, amiről már beszéltem.

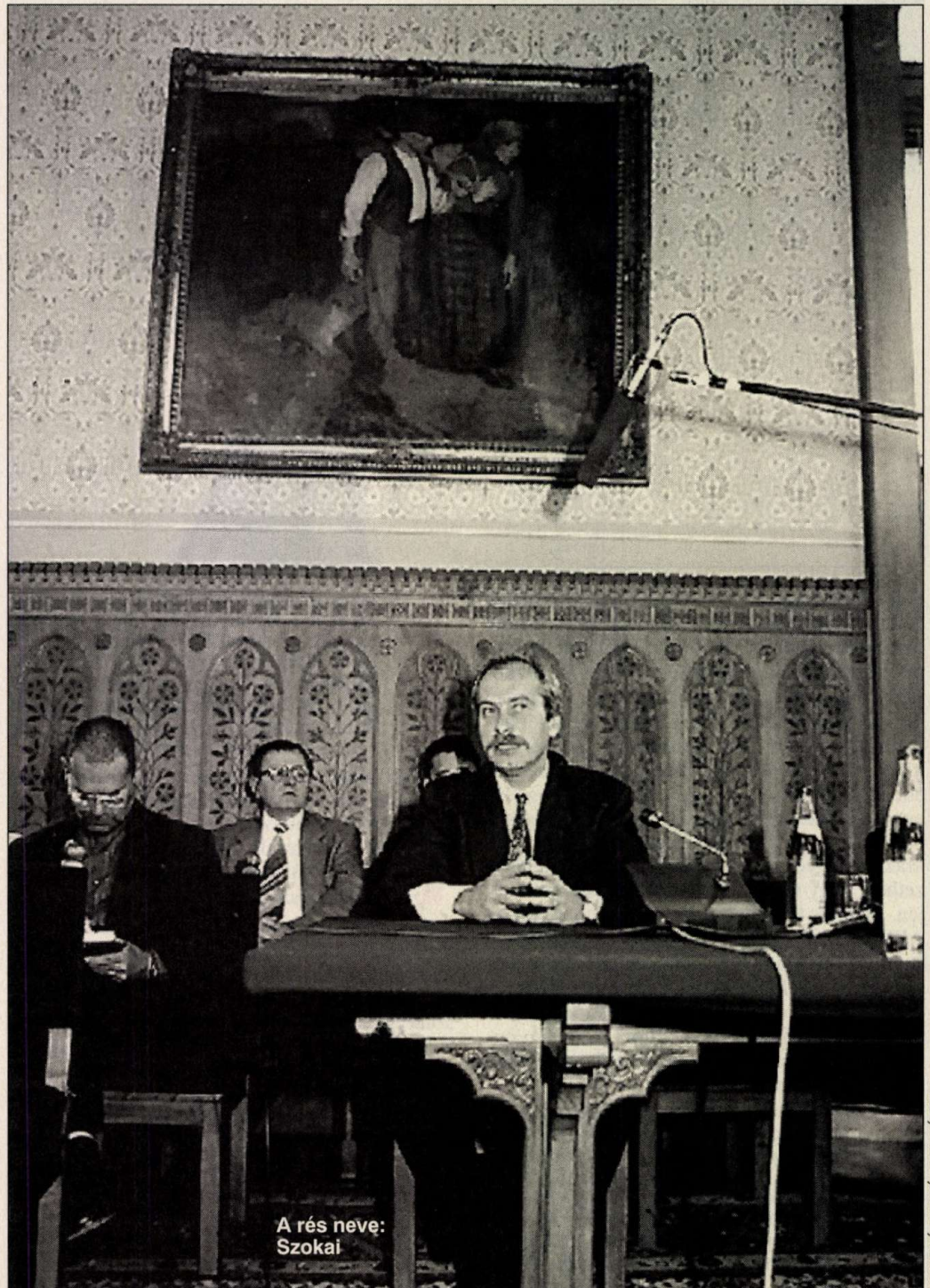
– Ezért ez az ön számára is végső ellenérv?

– Ez mérlegelendő, de egyáltalán nem végső ellenérv. Annál kevésbé az, mert az is lehet, hogy a választások után – legalábbis a mai közvélemény-kutatások erre engednek következtetni – semmilyen többség nem tudna létrejönni az SZDSZ nélkül. Az persze valószínű, hogy a választásokig a „légyeres tér” metafora igaz lenne. Ez azonban az előbb említett szabadságunkat nem korlátozhatja, szuverén módon tudunk dönteni arról, mi a helyesebb, vállalhatóbb. ■

Ezúttal ismét – és ki tudja, hanyadszor – veszélyben a magyar demokrácia. A teljes hitelvesztés, a kiürülés, az érdektelenség, a csömör, a korrupció veszélye az, ami néhány nap alatt nyomasztó közhangulatot teremtett. A mostani botrány régóta nem Tocsik-ügy: a parlament, a kormányzat, a demokratikus rendszer erkölcsi csődje. Épp ezért nem érdektelen, miként élük meg a politikai elit tagjai azt az elképzelhetetlen mértékű hitelvesztést, amelyet – megérdemelten vagy érdemtelenül – mindenkinek egyformán el kell szenvednie, aki ott van abban a bizonyos „belső körben”. **BUJÁK ATTILA, SZTANKAY ÁDÁM és F. TÓTH BENEDEK** róluk készített gyorsfényképeket.

„EGY KÖ

A botrá

A rés neve:
Szokai